

Jurij I. Lewin

Struktura rosyjskiej metafory

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 60/1, 295-302

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JURIJ I. LEWIN

STRUKTURA ROSYJSKIEJ METAFORY

1

Dla poetyckiego stosunku do świata charakterystyczne jest dążenie do ogarnięcia postrzeganego przedmiotu z kilku stron naraz, do uchwycenia w jednym akcie percepcji (i opisu) różnorodnych związków i stosunków, w jakich istnieje ów przedmiot. Jednym ze środków takiego „podwojenia świata” jest metafora. Główną zasadę konstrukcji metafory stanowi zasada porównania [принцип сравнения], dwupłaszczyznowość przedmiotu ujawnia się bowiem przy zestawieniu go z innymi przedmiotami. W metaforze, inaczej niż w zwykłym porównaniu, przedmiot opisywany ulega niejako zespoleniu z przedmiotem, do którego ów porównujemy (por.: „zboże podobne kolumnadzie” i „kolumnada zboża”). W zależności od sposobu realizacji zasady porównania dadzą się wyróżnić trzy typy metafor:

I — metafory, w których przedmiot opisywany jest otwarcie zestawiany z innym przedmiotem — metafory-porównania („kolumnada zboża”);

II — metafory w których przedmiot opisywany jest zastąpiony innym przedmiotem — metafory-zagadki („biły kopyta w zamarznięte klawisze”, zamiast: „o bruk”);

III — metafory przypisujące przedmiotowi opisywanemu właściwości innego przedmiotu („jadowite spojrzenie”, „życie spłonęło”).

Drugą zasadą konstrukcyjną metafory jest zasada „utrudnionej formy” [„затрудненная форма”], umożliwiająca „uwolnienie rzeczy od automatyzmu percepcji” (W. Szkłowski). Można ją nazwać zasadą zagadki [принцип загадки].

[Jurij I. Lewin (ur. 1935) — kandydat nauk fizyczno-matematycznych, docent w Moskiewskim Instytucie Budownictwa.

Przekład według wyd. Ю. И. Левин, *Структура русской метафоры*. W zbiorze: *Труды по знаковым системам*. Т. 2. Тарту 1965, s. 293—299. „Ученые Записки Тартуского Государственного Университета”, z. 181.]

2

Dowolną sekwencję wyrazów nazwiemy tekstem, a dowolną uporządkowaną parę takich sekwencji — kontekstem. Przyjmujemy, że dowolnemu kontekstowi α odpowiada zbiór $K(\alpha)$ wyrazów określanych przez ów kontekst. W skład takiego zbioru wchodzi wyrazy, które po podstawieniu w odpowiednie puste miejsce kontekstu przekształcają go w sensowny tekst. Wyraz α nazywamy oznaczonym [отмеченный¹] w tekście, jeżeli $\alpha \in K(\alpha)$, przy czym α znaczy kontekst utworzony od danego tekstu przez wyrzucenie zeń wyrazu α ; w wypadku przeciwnym wyraz α nazywamy nie oznaczonym [неотмеченный]. Jeżeli każdy wyraz danego tekstu jest w tym tekście oznaczony, to tekst taki również nazywamy oznaczonym (w wypadku przeciwnym — nie oznaczonym).

3

Wydaje nam się, że przy semantycznej analizie metafory traktowanie znaczeń wyrazów jako niepodzielnych jednostek jest rzeczą niemożliwą. Przyjmujemy więc, że znaczenie każdego wyrazu składa się z elementarnych jednostek — sem. Semom każdego znaczenia może być przy tym przypisana określona ważność. Założmy, iż jakiś zbiór sem określa pewne dane znaczenie. W ten sposób na równi ze znaczeniami słownikowymi — tj. znaczeniami wchodzącymi w skład leksyki danego języka — powstaną znaczenia niesłownikowe (np. typu: „wisi, jest zielone i śpiewa”).

Dwa wyrazy, których znaczenia posiadają chociażby jedną wspólną semę, nazwiemy zespolonymi [связанные].

Na równi z semami wchodzącymi w zakres znaczenia danego wyrazu będziemy rozpatrywali semy dla tego znaczenia fakultatywne, tj. takie, które mogą być do niego przyłączone swobodnie (w taki jednak sposób, aby grupy wyrazowe [словосочетания] były oznaczone). Tak np. sema „czerwony” jest fakultatywna dla oznaczenia „piłka”.

Za zadany uważamy słownik mieszczący w sobie wyrazy wraz z ich znaczeniami i zbiorami właściwych każdemu znaczeniu sem, a także słownik zawierający konteksty wraz z określonymi przez każdy z nich zbiorami znaczeń. Słowniki takie mogą być różne dla różnych osób.

4

Ponieważ tekst zawierający metaforę jest nie oznaczony (tzn. przy dosłownym, „słownikowym” odczytaniu — bezsensowny), przeto metaforę ową należy w określony sposób usensownić [осмыслить], przy czym jej znaczenie (stanowiące rezultat

¹ [W rosyjskiej terminologii lingwistycznej отмеченный — zbudowany według zasad gramatyki danego języka, zgodny z prawami łączenia elementów właściwymi dla tego języka, i dlatego dogodny jako podstawa transformacji i innych rodzajów eksperymentu lingwistycznego (O. C. Ахманова, *Словарь лингвистических терминов*. Москва 1966, s. 299) (przyp. tłum.).]

usensownienia) nie będzie znaczeniem słownikowym. Wprowadzamy następujące operacje dotyczące znaczeń, a mające na celu usensownienie metafory:

1) $S|a$ — w znaczeniu S sema a jest wyakcentowana, tzn. nabiera tutaj większej wagi, niż to zakłada słownik;

2) $S+a$ — do znaczenia S zostaje dołączona sema a , nie będąca jego semą fakultatywną (np. sema „wesoly” dodana do znaczenia „piłka”);

3) SUP — znaczenia S i P ulegają zespoleniu, tworząc określone znaczenie jednolite, przy czym każde ze znaczeń zachowuje pewną samodzielność; zespolenie to można by metaforycznie przedstawić jako wahanie od S do P i odwrotnie, lub też jako „prześwitywanie” znaczenia P przez znaczenie S (gdy znaczenie S dominuje nad P)².

5

Wprowadzimy następujące oznaczenia: n — rzeczownik (w szczególności n_g oznaczające rzeczownik w dopełniaczu), v — czasownik, a — przymiotnik, ad — przysłówek.

Parę wyrazów znajdujących się w stosunku bezpośredniej zależności (łącznie z parą „podmiot-orzeczenie”) określimy mianem syntagmy. A oto oznaczenia typów syntagm: $A(n, v)$ — rzeczownik w mianowniku, czasownik; $V(v, n)$ — czasownik z dopełnieniem; $B(n, n_g)$ — rzeczownik z rzeczownikiem w dopełniaczu; $C(a, n)$ — przymiotnik, rzeczownik; $D(ad, v)$ — przysłówek, czasownik.

Syntagmę stanowiącą nie oznaczony tekst dwuwyrazowy (np. „ołowiane myśli”) będziemy nazywali syntagmą nie oznaczoną.

6

Przez metaforę jednoczłonową będziemy rozumieli nie oznaczony w tekście, pojedynczy wyraz („szept lasów”, „w trawie zawisły brylanty”). Syntagmę zawierającą ten wyraz nazwiemy syntagmą metaforyczną. W obrębie syntagm metaforycznych będziemy wyróżniać człon nie oznaczony (wyraz metaforyczny) i człon oznaczony. Metafora jednoczłonowa może być rozpatrywana jako zagadka, która winna zostać rozwiązana w celu usensownienia tekstu. Mechanizm takiego rozwiązania jest następujący: jeśli Σ jest wyrazem nie oznaczonym, a α stanowi jego kontekst, to ze zbioru $K(\alpha)$ wybiera się znaczenie w sposób jak najściślejszy związane ze znaczeniem Σ .

Syntagmę nie oznaczoną, w której żaden z członów nie stanowi metafory jednoczłonowej, będziemy nazywali metaforą dwuczłonową („kobierzec zimy okrył pagórki”, „i nuż ronić słowa”). Pierwszy z członów takiej metafory, użyty

² Wprowadzone tutaj pojęcia są użyteczne nie tylko przy analizie metafory. Zob. Ю. И. Левин, *Монтажные приёмы поэтической речи. Программа и тезисы докладов в летней школе по вторичным моделирующим системам*. Тарту 1964.

w znaczeniu przenośnym, nazwiemy członem nie oznaczonym, człon drugi — oznaczonym.

Metafory jedno- i dwuczłonowe będziemy nazywali metaforami prostymi. Umówmy się jeszcze, że przy symbolicznych zapisach syntagm metaforycznych na pierwszym miejscu będziemy stawiali człon nie oznaczony.

7. TYPY METAFOR PROSTYCH

Oznaczenia: P — znaczenie nie oznaczonego członu syntagmy metaforycznej; Q — znaczenie jej członu oznaczonego; S — znaczenie rozwiązania zagadki; R — znaczenie syntagmy metaforycznej (wynik usensownienia metafory); R_n , R_v — znaczenie (również będące wynikiem usensownienia) odpowiedniego członu syntagmy metaforycznej; e — wspólna sema znaczeń P i Q lub P i S (istnieje ona np. w wypadku metafor typu „kolumnada zboża” czy „powietrzne szkło”, lecz może tu również nie występować, jak jest np. w metaforze „językowe śmiecie”; obecność lub brak owej wspólnej semy są zależne od semantycznej struktury porównania, z którego drogą transformacji otrzymaliśmy daną metaforę).

Metafory - porównania. W strukturze tych metafor najwyraźniej ujawnia się zasada porównania. Opisywany przedmiot jest otwarcie zestawiany z innym przedmiotem. Z tego względu metafory takie są zawsze dwuczłonowe.

$B_1 (n, n_g)$: „łodygi masztów” [„тростники мачт”], „kolumnada zboża” [„коллоннада роши”], „złoto cytryn” [„золото лимонов”]. Oznaczony człon syntagmy stoi w dopełniaczu, jaki spotyka się wyłącznie w metaforach; można go więc nazwać dopełniaczem zestawienia [родительный сопоставительный]. Zachodzi tu możliwość transformacji w porównanie („zboże jak kolumnada” [„роша, подобная колоннаде”]). Metafora taka daje się rozpatrywać jako kombinacja zagadki („kolumnada”) i jej rozwiązania („zboże”).

$C_1 (n, a)$: „strząsnąć z serca językowe śmiecie” [„словесный сор из сердца вытрясть”], „powietrznym szkłem oblane góry” [„воздушным стеклом обливаются горы”]. Typ poddaje się transformacji w B_1 , a następnie w porównanie („szkło powietrza” [„стекло воздуха”], „powietrze podobne do szkła” [„воздух, подобный стеклу”]).

Usensowienie metafor-porównań dokonuje się według schematu: $R = (QUP)|e$.

Metafory-zagadki. Przedmiot opisu jest tu albo oznaczony mianem innego przedmiotu („w trawie zawisły brylanty” [„в траве брильянты висли”] — zamiast: „rosa”) i w takich wypadkach mamy do czynienia z metaforą jednoczłonową, albo też jest on eksponowany przy pomocy peryfrazy („kobierzec zimy” [„ковёр зимы”] — zamiast: „śnieg”) i wtedy mamy metaforę dwuczłonową.

Jednoczłonowe metafory-zagadki istnieją w następujących postaciach: rzeczownik, nie wchodzący w skład syntagmy B (symbol N): „biły kopyta w zamazłe klawisze” [„били копыта по клавишам мерзлым”], „z ołowiem w piersi” [„с свинцом в груди”]; rzeczownik wchodzący w skład syntagmy B — zapis takiej

syntagmy: $B_2 (n, n_g)$ — „спор błyskawic” [„охапка молний”], „chór koników polnych śpi” [„кузнечиков хор спит”], „szepc lasów” [„шоп от лесов”].

Natomiast dwuczłonowe metafory zagadki mają postaci następujące: $B_2 (n, n_g)$ — „kobierzec zimy” [„ковёр зимы”], „ranek roku” [„утро года”]; $C_2 (n, a)$ — „z woskowej celi wylatuje pszczoła po daninę polną” [„пчела за данью полевой летит из кельи восковой”]. Celem oznaczonego członu tych metafor jest ułatwić rozwiązanie zagadki (por.: „pszczoła wylatuje z celi po daninę”).

Wzór usensownienia metafor zagadek: $R = (SUP)|e$, gdzie R symbolizuje znaczenie całej syntagmy metaforycznej — w wypadku metafor dwuczłonowych; lub znaczenie członu nie oznaczonego — w wypadku metafor jednoczłonowych.

Metafory nadające przedmiotowi opisu właściwości innego przedmiotu.

$C_3 (a, n)$ (metafory epitetów): „złote leniwość” [„золотая лень”], „chory świt” [„больной рассвет”]. Jest to metafora jednoczłonowa (metaforyczny wyraz a). Usensownienie syntagmy dokonuje się według wzoru $Q + P$.

$B_3 (n, n_g)$ (substancywizowane metafory-epitety): „gorzyc łez” [„горечь слез”], „słodycz miłości” [„сладость любви”]. Mogą być transformowane w C_3 .

$D_3 (ad, v)$: „spazmatycznie tworzą się wiersze” [„слагаются стихи навзрыд”].

$A_3 (v, n)$: „spłonęło życie” [„жизнь сгорела”], „ziemia śpi” [„спит земля”]. Jest to metafora jednoczłonowa; słowo v należy tutaj traktować jako zagadkę. Usensownienie przebiega według wzoru $R_v = SUP$; prócz tego w metaforach tego typu zmianie ulega również sens członu oznaczonego — zgodnie ze wzorem: $R_n = Q + M_{(v)}^3$.

$V_3 (v, n)$: „ronić słowa” [„ронять слова”], „rzucić spojrzenia” [„бросать взоры”]. Jest to metafora dwuczłonowa, którą można rozpatrywać jako zagadkę („ronić słowa” = „mówić”). Mechanizm usensownienia jest tutaj taki sam jak w wypadku A_3 , z tym że dotyczy całej syntagmy.

8. KONSTRUKCJE METAFORYCZNE

Mianem konstrukcji metaforycznej będziemy określać wyrażenie powstałe wskutek podstawienia na miejsce któregoś z członów syntagmy metaforycznej grupy wyrazów [словосочетание] stanowiącej syntaktyczny ekwiwalent tego członu. Jeśli ograniczyć się tylko do substancji syntagm, to będziemy mieli następujące możliwe podstawienia: $n \rightarrow B$, $n \rightarrow C$, $v \rightarrow V$, $v \rightarrow D$.

Wprowadzimy, niezbyt precyzyjne, pojęcie zwartości syntagmy [теснота синтагмы], umówiwszy się, że C i B są bardziej zwarte niż B ; C , B , D i V bardziej zwarte niż V i A . Podstawienie syntagmy $G (n, v)$ do syntagmy $F (x, y)$ na miejsce x

³ $M (\text{æ})$ oznacza zbiór sem, wchodzących jednocześnie w skład wszystkich znaczeń określonych przez kontekst æ . Np. dla $\text{æ} = \text{„śpi...”}$ $M (\text{æ})$ sprowadza się do semy: „żywołność” [„одушвлённость”], a dla $\text{æ} = \text{„...spaliła się”}$ — do semy: „to, co może się spalić”.

określimy jako dopuszczalne, jeżeli 1) istnieje reguła substancji $x \rightarrow G$; 2) G jest bardziej zwarte niż F .

Wprowadzone pojęcia i oznaczenia pozwalają na symboliczny zapis struktury syntaktycznej fraz. Np. fraza: „Piłkarze radzieccy wygrali decydujący mecz” posiada strukturę:

$$A\{C(a, n), V[v, C(a', n')]\}$$

Umawiamy się, że syntagmę oznaczoną $F(x, y)$ będziemy zapisywać w postaci: $F_0(x, y)$.

Najprostsze konstrukcje metaforyczne powstają w rezultacie podstawienia do syntagmy metaforycznej pewnej syntagmy oznaczonej, np. „ognisko (czerwonej jarzębiny)” [„костёр (рябины красной)”— $B_1[n, C_0(a, n')]$; „(kulawo utykał) telegraf” [„колченого хромал телеграф”— $A_3[D_0(ad, v), n]$; „brzóz (wychudzone kości)” [„берёз (изголоданные кости)”— $B_1[C_0(a, n), n_g]$.

9. ELEMENTARNE KONSTRUKCJE METAFORYCZNE

Definicja. Niechaj $F(x, y)$, $G(n, v)$, $H(n, v)$ będą syntagmami metaforycznymi oraz niech będzie dopuszczalna substytucja $x \rightarrow G(y \rightarrow H)$. W takim wypadku wyrażenia $F[x, H(n, v)]$ i $F[G(n, v), y]$ nazywamy elementarnymi konstrukcjami metaforycznymi (EKM) [элементарные метафорические конструкции (ЭМК)].

Jeżeli w EKM $F[x, G(n, v)]$ jedna z par — (x, n) lub (x, v) — tworzy syntagmę oznaczoną, to daną EKM nazywamy zamkniętą [замкнутая] i zapisujemy w postaci: $F[x, G(n, v)]$ (lub: $F[x, G(n, v)]$). Przykład: „Zgasł (ogień oczu)” [„потух (огонь очей)”— $A_3[v, B_1(n, n')]$.

Jeżeli w EKM, która nie stanowi konstrukcji zamkniętej, wyrazy x i n (albo x i v) w wyniku pewnych przekształceń gramatycznych są w stanie stworzyć syntagmę oznaczoną, to dana EKM zwie się półzamkniętą [полузамкнутая] i jest zapisywana w postaci: $F[x, G(n, v)]$ (albo: $F[x, G(n, v)]$). Np.: „pleców (śniady aksamit)” [„смыльный бархат) плеч” — $B_1[C_3(a, n), n']$. Pozostałe EKM nazywamy nie zamkniętymi [незамкнутые].

Zamknięcie i półzamknięcie powodują uproszczenie EKM, pogłębiając i ożywiając zarazem obraz metaforyczny.

Najczęściej spotykamy następujące typy EKM:

$A_3[v, B_1(n, n')]$: „wrą (drzew żagle)” [„(деревьев паруса) кипят”], „rozchlusnęła się (rzeka ulicy)” [„расплеснулась (улицы река)”— (konstrukcja zamknięta). Tego typu zamknięte EKM możemy przekształcić w porównanie: „wychlusnęła się rzeką ulica” [„расплеснулась улица рекой”].

$A_3[v, C_3(a, n)]$: „poszła do natarcia (brutalna zieleń)” [„пошла в наступление (свиrepая зелень)”—

$V_3[v, B_1(n, n')]$: „obracać (żarna poematów)” [„вертеть (жернова поэм)”].

$B_1[C_3(a, n), n']$: „włosów (szklany dym)” [„волос (стеклянный дым)”], „губ (łuskowate miecze)” [„рыб (чешуйчатые мечи)”] (konstrukcja różnamierny).

$B_1[n, C_3(a, n')]$: „sól (triumfujących krzywd)” [„соль (торжественных обид)”].

Ostatnie dwa typy dopuszczają wzajemną transformację: „oczuz (milczący pożar)” — „pożar (milczących oczuz)” [„очей (молчаливый пожар)” — „пожар (молчаливых очей)”].

10. ŁAŃCUCHY METAFORYCZNE

Wprowadzamy symbol & na oznaczenie wzajemnego związku jednorodnych pod względem syntaktycznym wyrazów lub grup wyrazów.

Definicja. Niechaj każde $F(x_i, y)$ ($i = 1, 2, \dots, n$) będzie syntagmą metaforyczną; łańcuchem metaforycznym I rodzaju [метафорическая цепочка I рода] nazywamy konstrukcję metaforyczną typu $F(x, \& x_2 \& \dots \& x_n, y)$.

Nanizowane w ten sposób wyrazy są zwykle powiązane ze sobą pod względem znaczeniowym. Tworzenie takiego łańcucha ma najczęściej na celu ożywienie zartowej lub wygasłej wartości metaforycznej. Np.: „czas szedł i starzał się, i ścihał” [„время шло, и старилось, и гложло”] ($A_3(v_1 \& v_2, \& v_3, n)$), „lampa to miganie, to zachichocze bezwargą swoją twarzą” [„фонарь то мигнет, то захохочет безгубой своей головой”].

Definicja. Niechaj każde $F^{(i)}(x_i, y_i)$ ($i = 1, 2, \dots, n$) będzie syntagmą metaforyczną; łańcuchem metaforycznym II rodzaju [метафорическая цепочка II рода] nazywamy konstrukcję metaforyczną typu

$$F^{(1)}(x_1, y_1) \& \dots \& F^{(n)}(x_n, y_n).$$

Nie oznaczone człony nanizowanych w ten sposób syntagm są zazwyczaj powiązane ze sobą pod względem znaczeniowym i rozwijają ten sam temat metaforyczny: „Maju mój niebieski! Lipcu błękitny!” [„Май мой синий! Июль голубой”] — $C_3(a_1, n_1) \& C_3(a_2, n_2)$; „Płaczą wierzby, szepczą topole” [„Плачут вербы, шепчут тополя”] — $A_3(v_1, n_1) \& A_3(v_2, n_2)$.

Stosunkowo rzadko bywają tak nanizowane metafory o charakterze różnorodnym: „kupić (coś) za śmieć miodowy, za złoto cytryn” [„покупать за медный мусор — золото лимонов”] — $C_2(n^1, a^1) \& B_1(n_2, n'_2)$.

11. PORÓWNIANIA METAFORYCZNE

Wprowadzimy w tok rozważań syntagmy porównaniowe [сравнительные синтагмы] $K(a, n)$ i $K(v, n)$ (np. „czerwony jak krew” [„алый, как кровь”], „czerni się jak chmura” [„чернеет, как туча”]). Jeżeli n realnie posiada cechę a (czy też v), to syntagmy, w których ma to miejsce, będziemy oznaczali $K_0(a, n)$ [$K_0(v, n)$], nazywając je oznaczonymi. Zwykle porównanie będziemy traktować jako rezultat podstawienia oznaczonej syntagmy porównaniowej do danej syntagmy oznaczonej: „łoki się czernią jak chmury” [„как тучи, локоны чернеют”] — $A_0[K_0(v, n'), n]$.

Porównania metaforyczne [метафорические сравнения] powstają w wyniku podstawienia:

1) oznaczonej syntagmy porównaniowej do syntagmy nie oznaczonej (metaforycznej): „oczy tlą się niby świece” [„теплятся очи, как свечи”] — $A_3[K_0(v, n'), n]$;

2) nie oznaczonej syntagmy porównaniowej do syntagmy metaforycznej: „pociąg mknie jak cygańska pieśń” [„поезд летит, как цыганская песня”] — $A_3[K(v, n'), n]$;

3) nie oznaczonej syntagmy porównaniowej do syntagmy oznaczonej: „jej słowa były proste jak palce” [„её слова, как пальцы, были просты”] — $A_0[K(v, n'), n]$.

12. ZŁOŻONE KONSTRUKCJE METAFORYCZNE

Konstrukcje takie tworzone są na bazie EKM, na bazie łańcuchów metaforycznych oraz porównań. Rolę szczególną odgrywają tutaj związki semantyczne, jakie zachodzą pomiędzy członami tych konstrukcji i powodują zjawisko ich zamknięcia lub półzamknięcia [замкнутость, полужамкнутость]. Por.: „Płochliwych rąk śpiewny pierścien” [„пугливых рук певучее кольцо”]

$$B_1[C_3(a, n), C_3(a', n')]$$

oraz: „głowa ściągnięta pierścieniem żelaznego cierpienia” [„стянута кольцом железной боли голова”]

$$A_3 \{V_3[B_1 < n, C_3(a, n') > v] n''\}$$

Fakt zamknięcia (półzamknięcia) konstrukcji decyduje o jednolitości obrazu metaforycznego; np.:

„...uśpione przez życie struny napiętej jak harfa duszy”

[„...усплённые жизнью струны напряженной, как арфа, души”]

$$B_2 \{C_3(a, n), C_3[K_0(a', n'), n']\}$$

Złożone konstrukcje metaforyczne mogą zawierać pewne podkonstrukcje oznaczone niemetaforycznie; np.:

„łysa latarnia ściąga lubieżnie czarną pończochę z ulicy”

[„лысый фонарь сладострастно снимает с улицы черный гулок” —

$$A_3 \{V_3[V_0 \langle D_0(ad, v), C_0(a', n') \rangle n'], C_3(a, n)\}$$

Przełożył Stanisław Balbus